

Oponentský posudek na bakalářskou práci Kateřiny Kubíkové

Reprezentace a deliberativní demokracie

Tématem práce je teorie deliberativní demokracie a otázka legitimacy demokratické reprezentace. Úvahy jsou to docela teoretické, ale autorka v práci také rozebírá dva empirické případy, kdy byly nové demokratické nástroje deliberace a losování zastupitelů prakticky využity, a tak nezůstává pouze u abstraktních úvah, ale uvádí též zkušenosti, které vzešly z uplatnění navrhovaných teoretických modelů. Toto spojení má v práci docela dobrý smysl a empirická část výklad výrazně obohacuje.

Osnova práce je logická a přehledně strukturuje výklad. V úvodu autorka osvětluje své téma a formuluje otázky, kterými se bude v práci zabývat. Chce ovšem naznačit závažnost svého tématu, a tak zmiňuje řadu teoretických motivů, jež ji zaměstnávají, až nakonec není zcela jasné, jak svá hlavní témata deliberace a losování hodlá teoreticky uchopit a jaké deficity demokracie při tom vlastně napravuje (k tomu se ještě vrátím).

Teoretická část práce má dvě kapitoly. Nejprve se pojednává o deliberativní demokracii a poté o losování zastupitelů. Každá kapitola má jasnou a přehlednou strukturu. Deliberativní demokracie je nejprve stručně, ale výstižně charakterizována podle Dryzecka, pak sledujeme v kostce historický vývoj, kdy se začíná v Athénách (budiž), ale hlavně je zdůrazněn deliberativní obrat v teorii demokracie v 80. letech, což by si ale zasloužilo podrobnější osvětlení. Následuje část věnovaná teorii deliberativní demokracie, hlavně podle Gutmannové a Thompsona, s důležitou pasáží podle J. Cohena věnovanou deliberativním institucím. Další teoretická kapitola se zabývá náhodným výběrem představitelů, tedy jejich losováním. Ta rovněž začíná historickým rekurzem k Řekům, ale hlavně jsou zde připomínány Florencie a Benátky podle Manina. Dozvídáme se ovšem, že v současnosti dochází k renesanci losování (naštěstí autorka nemluví o obratu k losování, na to Buchstein nestačí).

Následuje neméně důležitá část empirická, kde autorka rozebírá dva případy, kdy byla využita v praxi koncepce deliberativní miniveřejnosti a také bylo použito losování pro výběr zastupitelů. Jednalo se o občanské shromáždění v Britské Kolumbii, jehož cílem svého času bylo navrhnout reformy volebního systému. A druhým případem je Island, kde po nedávné hospodářské a politické krizi politika jakoby začínala „od začátku“, a tak se sešlo Národní Fórum, jež navrhovalo ústavní změny a mělo formulovat stanovisko veřejnosti. V závěru autorka hodnotí uvedené demokratické experimenty. Úvahy jsou to ale takové optimisticky povšechné. Dozvídáme se, že došlo ke zvýšení zájmu široké veřejnosti, že se byla zaznamenána široká míra publicity, že všichni ochotně diskutovali atd.

Myslím, že závěr mohl být obsažnější, kdyby úvod byl konceptuálně preciznější. V úvodu se mluví o krizi důvěry v demokracii, demokratickém deficitu a autorka se ptá, zda může pomoci deliberativní demokracie. To je dobrá motivace k přemýšlení, ale vzhledem k tomu, že chce pojednávat o deliberaci a losování, tak by bylo třeba precizovat jak tyto koncepty, tak problémy demokracie, které s jejich pomocí hodlá napravovat. Autorka pod hlavičkou krize zastupitelské demokracie spojuje dvě různá témata a v úvodu o nich mluví povšechně bez rozlišení. Jedna věc je způsob výběru reprezentantů a druhá věc metoda jak se dospívá ke kolektivnímu rozhodnutí. Obě otázky mohou vést ke kritice současné liberální demokracie. V obou případech mohu pochybovat o reprezentativnosti politických elit. V prvním případě budu ale kritizovat soutěživé volby jako způsob výběru zastupitelů a pak budu tvrdit, že takové volby nedokáží zajistit, aby zastupitelé jednali podle zájmů svých voličů. V druhém případě zase budu kritizovat hlasování jako způsob jak kolektivně rozhodovat věcné otázky a budu tvrdit, že hlasování a pravidlo většiny nedokáží zajistit, aby kolektivní rozhodnutí bylo v zájmu všech,

neboť tímto způsobem rozhodování nemůže z množství lidí různých zájmů (sobců) vzniknout společenství lidí se společným názorem a míněním (demokratické společenství). Náprava je také dvojitá. V prvním případě mohu třeba uvažovat o náhodném výběru představitelů, tedy o losování (jakkoli je sporné, že se tak dosáhne toho, aby reprezentanti jednali v zájmu všech občanů), a v druhém o deliberaci, vzájemné diskusi a společné komunikaci jako podmínce kolektivního rozhodování. Takže z tohoto hlediska deliberace a losování jsou dva nástroje jak řešit dva různé problémy a není radno o nich mluvit bez tohoto rozlišení. Je vůbec otázka, zda termín demokratický deficit, o němž se hodně mluví v úvodu, zahrnuje obě roviny. Autorka demokratický deficit vidí i v současném způsobu volby zastupitelů, neboť „ne každý má stejnou šanci být zvolen“. Budiž. Pak ovšem losování je nástrojem nápravy, neboť stejnou šanci dává všem. Avšak slibuje demokracie, že každý má stejnou šanci být zvolen? Řekl bych, že ne. Bylo by každopádně třeba uvést konkrétněji, jaký demokratický deficit je losováním odstraněn. Nebo krize jaké důvěry je losováním odstraňována. Nebo jak je losováním zajišťována reprezentativost a jaká reprezentativnost atd.?

Výklad je čtivý a srozumitelný, ale občas autorka nedbale formuluje věty a v práci se najdou zbytečné chyby. Zejména to vadí hned v anotaci: „Studentka se ve své práci zaměřením na ...“ V následující větě se navíc hned opakuje stejné sloveso „zaměří na“. Na str. 9 dole je řada otázek. Jedna z nich ale nedává smysl: „Je možné aplikovat prvek deliberativní demokracie do současné deliberativní demokracie?“ Na str. 8 zase špatná předložková vazba: „...volby pro výběr politických úředníků...“

Závěrečné hodnocení: Práce je solidní a je promyšleně strukturována. Výklad je srozumitelný a teoreticky zajímavý. Autorka prokazuje náležitě schopnosti intelektuální i znalosti odborné. V tomto ohledu práci oceňuji a navrhuji ji klasifikovat známku velmi dobře.

Doc. PhDr. Ing. Milan Znoj, CSc.

V Praze dne 24.8. 2016